

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno MCLXXXI. ad annum MCCCXIV.

Parisiis, 1644

Vita Et Epistolae Gregorii Papae VIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15974

CONCILIVM PARIENSE
PRO EXPEDITIONE CONTRA TVRCAS
fufcipienda celebratum anno Domini MCLXXXVI.
tempore Urbani papæ III.

ANNO
CHRISTI
1186.

NOTA.

*Concilium.] De rebus in hac Synodo gestis ita Robertus Gagui-
nus lib. 6. Inter has regis occupationes venere ab Hierosolymis ad Pbi-
lippum Heraclius patriarcha Hierosolymitanus, & domus hospitalis
prior, nuntii calamitatis quam Saladinus Aegyptius Christianis per
Palestinam intulisset; locis aliquot non sine nostrorum cade occupatis.
Cui incommodo nisi catholici principes succurrant, res Hierosolymitanas
in hostium potestatem breui relapsuras. His querelis rex motus, Parisium
regni pontifices aduocat. Quibus conuenientibus, edocet quis sit in Sy-
ria Christianismi status. Oportere quemque eorum per sua territoria po-
pulum admonere, vt misera Christianorum conditioni suppetias ferant:
se quidem paratissimum esse qui in primis auxilietur, si presentium re-
rum conditio admittat: sed nihilo segnus missurum se ad id negotium
viros strenuos cum valida militum manu. Oratione regis a presentibus
laudata, paruo post tempore rex ex suis destinat, qui afflictis rebus opi-
tulentur. Hæc ille.*

VITA ET EPISTOLÆ
GREGORII PAPÆ VIII.

ANNO
CHRISTI
1187.

Gregorii
VIII. ele-
ctio quan-
do contige-
rit.

GREGORIVS VIII. patria Beneuentanus, cui nomen fuerat Albertus, cardinalis presbyter tituli sancti Laurentii in Lucina, altero die post obitum Urbani communi omnium consensu electus est anno Domini 1187. tempore Friderici imperatoris. Initio pontificatus Christianos principes legationibus literisque pro subsidio terræ sanctæ & de agenda pœnitentia ad diuersos scriptis sollicitauit, vt exercitu terra marique comparato ad recuperandam Hierosolymam sese colligerent. Vt vero facilius id quod suadebat consequeretur, Pisas se contulit, vt eius loci populos cum Genuensibus fœderis noui vinculo religaret, ac sic coniunctis copiis, quibus plurimum mari valebant, ad hanc expeditionem sanctissimam animarentur. Verum inopinatus vitæ illius exitus sanctæ expeditioni & voluntati Pisis finem imposuit. Obiit enim

GREGORII PAPÆ VIII. EPISTOLÆ. 13
decimoseptimo Kalendas Ianuarii pontificatus sui die 57.
Successit, inquit Vrspergensis, Urbano in sede apostolica
Gregorius octauus natione Beneuentanus. Sedit menses
duos. Hic primum literas transmisit in orbem pro libera-
tione terræ sanctæ, multa statuens de correctione mo-
rum tam in clero quam in populo, vtpote de superfluitate
vestium & choreis & aliis vanitatibus vitandis. *Hæc
Vrspergensis.*

Obitus Gre-
gorii VIII.

EPISTOLA I.
GREGORII PAPÆ VIII.
AD OMNES CHRISTI FIDELES.

De clade Hierosolymitana. Omnes ad pœnitentiam agen-
dam admonet: & proficiscentibus ad bellum contra in-
fideles plenariam indulgentiam concedit.

*Gregorius episcopus seruus seruorum Dei vniuersis Christi fidelibus
ad quos literæ istæ peruenerint salutem & apostolicam
benedictionem.*

AVDITA tremendi seueritate iudicii, quod super ter-
ram Ierusalem diuina manus exercuit, tanto su-
mus nos & fratres nostri horrore confusi, tantisque affli-
cti doloribus, vt non facile nobis occurreret quid agere
aut quid facere deberemus, nisi quod Psalmista deplo-
rat, & dicit: *Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam: Psalm. 78.*
coinquinauerunt templum sanctum tuum: posuerunt Ierusa-
lem in pomorum custodiam: carnes sanctorum tuorum bestiis
terræ, & escas volatilibus cæli, &c. Ex occasione quip-
pe dissensionis, quæ malitia hominum ex suggestione
diaboli facta est nuper in terra, accessit Saladinus cum
multitudine armatorum ad partes illas, & occurrenti-
bus eis rege, & episcopis, & templariis, & hospitalariis,
baronibus ac militibus cum populo terræ, & Cruce do-
minica, (per quam ex memoria & fide passionis Christi,
qui pependit, & genus humanum redemit, certum sole-
bat esse tutamen, & contra Paganorum incurfus deside-
rata defensio) facta congressione inter eos, & superata
parte nostrorum, capta est Crux dominica, trucidati epi-
B iij

scopi, captus est rex, & vniuersi fere aut occisi gladio, aut hostilibus manibus deprehenfi, ita vt paucissimi per fugam dicantur elapsi. Ipsi quoque Templarii & Hospitalarii in eius oculis decollati. Superato autem exercitu, qualiter subsequenter inuaferint & rapuerint vniuersa, ita vt non nisi pauca loca remansisse dicantur, quæ in eorum non deuenerint potestatem, non credimus nostris literis explicandum. Nos autem licet cum propheta dicere habeamus: *Quis det capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo nocte ac die interfectos populi mei?* non tamen adeo deicere nos debemus, vt in diffidentiam decidamus, & credamus Deum ita populo suo iratum, vt quod communium faciente multitudine peccatorum fieri permisit iratus, non cito per misericordiam pœnitentia placatus alleuiet, & post lacrymationem & fletum exultationem inducat.

Jerem. 9.

Psal. 73.

Quisquis sane in tanta lugendi materia, si non corpore, saltem corde non luget, non tantum fidei Christianæ, quæ cum omnibus dolentibus docet esse dolendum, sed ipsius & humanitatis nostræ oblitus: cum ex ipsa periculi magnitudine ac feritate barbarica Christianorum sanguinem sitiente, ac totam suam in hac apponente virtutem, vt profanare sancta, & titulum Dei valeant auferre de terra: quod nos tacemus, discretus quisque valeat æstimare. Sane cum propheta toto prius studio laborauerunt, postmodum apostoli, & sequaces eorum, vt diuinus cultus esset in terra illa, & ad omnia climata mundi ex ea deflueret, imo, quod maximum & ineffabile est, Deus, qui voluit incarnari, per quem facta sunt vniuersa, per ineffabilem sapientiam & incomprehensibilem misericordiam suam, per infirmitatem carnis, esuriem, sitim, Crucem, & mortem, & resurrectionem, salutem nostram ibi voluit operari, iuxta quod dicitur: *Qui operatus est salutem in medio terræ:* per seipsum ad hoc dignatus est laborare, nec lingua dicere, nec sensus cogitare potest, quantum nobis & vniuerso dolendum sit populo Christiano, quod id nunc perpeffa est terra illa, quod sub veteri populo legitur pertulisse. Nos autem credere non debemus, quod ex iniustitia iudicis ferientis, sed ex iniquitate potius populi delinquentis ista prouenerunt, cum legamus, quod quando

populus conuertebatur ad Dominum, persequabatur vnus mille, & duo fugabant decem millia: imo, ipso populo quiescente, exercitum Sennacherib angelica manu consumptum. Sed & terra illa deuorauit habitatores suos, & nec diu habere quietum statum, nec transgressores legis diuinæ potuit retinere: doctrinam & exemplum tribuens illis qui ad cælestem Ierusalem intenderent, quod non possunt ad eam nisi per exercitium boni operis & per tentationes plurimas peruenire. Potuerunt autem ista timeri iam pridem, quando Arroasia, & alia terra in potestatem transit Paganorum, & fuisset bene prouisum, si populus qui remansit ad pœnitentiam rediisset, & Deum, quem præuaricatione offenderat, conuersione placasset. Nec enim subito venit ira eius, sed & ultionem differt, & tempus tribuit pœnitenti. Tandem vero, qui in misericordia iudicium non amittit, vindictam suam ad pœnam transgredientium & cautelam saluandorum exercet.

Porro nos, qui in tanta terræ illius contritione non solum peccatum habitatorum illius, sed & nostrum, & totius populi Christiani debemus attendere ac vereri, ne quod reliquum est illius terræ depereat, & in alias etiam potestas eorum desæuiat regiones; cum ex omnibus partibus inter reges & principes, ciuitates & ciuitates dissensiones audiamus & scandala, vt lugere cum propheta & dicere valeamus: *Non est veritas, non est scientia Dei in terra: os. 4. mendacium, homicidium & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit.* Vnde hoc vniuersis & cogitandum imminet & agendum, vt peccata nostra castigatione voluntaria emendant, per pœnitentiam & opera pietatis conuertamur ad Dominum Deum nostrum, & in nobis primo quod male gessimus emendemus, deinde feritatem & malitiam hostium attendamus: & quod illi contra Deum tentare non timent, nos pro Deo agere nullatenus hæsitemus. Cogitate itaque, filii, qualiter in hunc mundum venistis, & qualiter exituri estis, & qualiter transeant vniuersa, & pariter transeat & vos: & pœnitendi ac bene agendi tempus, quantum spectat ad vos, cum gratiarum actione recipite, & date vestra, date post vos ipsos, quia non estis ex vobis, nec quidquam a vobis habetis, qui

nec culicem vnum potestis facere super terram. Nec dicimus, dimittite, sed pramittite in caeleste horreum quæ habetis, & deponite apud eum, apud quem arugo ea non demolitur, aut tineæ, nec fures effodiunt, & furantur; laborantes ad recuperationem terræ illius, in qua pro salute nostra Veritas de terra orta est, & sustinere pro nobis Crucis patibulum non despexit: & nolite ad lucrum vel gloriam temporalem attendere, sed voluntatem Dei, qui pro fratribus animas in seipso docuit esse ponendas; & eius vestras commendate diuitias, quas siue volentes, siue nolentes, nescitis tandem quibus heredibus sitis relicturi. Non est equidem nouum, quod terra illa iudicio diuino percutitur; sed nec insolitum, vt flagellata & castigata misericordiam consequatur. Poterit Dominus quidem sola eam voluntate seruare: sed non habemus ei dicere cur ita fecerit. Voluit enim forsitan experiri, & in notitiam ducere aliorum, si quis sit intelligens aut requirens Deum, qui oblatum sibi poenitentia tempus hilariter amplectatur, & animam ponendo pro fratribus consummetur in breui, & compleat tempora multa. Attendite qualiter Machabæi zelo diuinæ legis accensi pro fratribus liberandis extrema quæque pericula sunt experti, & non solum substantias, sed & personas pro fratrum docuerint salute ponendas, exhortantes seipsos atque dicentes: *Accingimini, & estote filii potentes, quoniam melius est nobis mori in bello, quam videre mala gentis nostræ & sanctorum.* Et quidem illi sub vna constituti lege fuerunt, vos per incarnationem Domini nostri Iesu Christi ad lucem veritatis adducti, & multis exemplis instructi sanctorum sine trepidatione aliqua faciatis, & non timeatis dare terrena & pauca, & breuiter duratura, quibus illa bona promissa sunt, & reposita, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, de quibus dicit Apostolus: *Quod non sunt condignæ passionis huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.*

1. Mach. 3.

Rom. 8.

Eis autem qui corde contrito & humiliato spiritu itineris huius laborem assumpserint, & in poenitentia peccatorum & fide recta decesserint, plenam suorum criminum indulgentiam, & vitam pollicemur æternam. Siue autem superuixerint, siue mortui fuerint, de omnibus pec-

pec-

peccatis suis, de quibus rectam confessionem fecerint, impositæ satisfactionis relaxationem de omnipotentis Dei misericordia, & apostolorum Petri & Pauli auctoritate & nostra se nouerint habituros. Bona quoque ipsorum, ex quo crucem acceperint, cum suis familiis sub sanctæ Romanæ ecclesiæ, nec non & archiepiscoporum, & episcoporum, & aliorum prælatorum ecclesiæ Dei protectione consistant, & nullam de his quæ in susceptione crucis quiete possederunt, donec de ipsorum reditu vel obitu certissime cognoscatur, sustineant quæstionem, sed bona eorum integra interim maneant & quieta: ad dandas quoque vsuras, si tenentur alicui, non cogantur. Nec eant in vestibus preciosis, & cum canibus, siue auibus, aut aliis quæ ostentationi potius & lasciuiæ, quam necessariis videantur vsibus deseruire, sed in modesto apparatu, & habitu, in quo pœnitentiam potius agere quam inanem affectare gloriam videantur. Datum * Ferrariæ quarto Kalendas Nouembris, indictione † sexta.

* Apud
Nouem-
brensem
habetur,
Datum
Ferrariæ.

† inchoata
videlicet.

EPISTOLA II.

GREGORII PAPÆ VIII.

AD OMNES FIDELES.

De ieiunio seruando ad placandum Deum offensum.

*Gregorius episcopus seruus seruorum Dei vniuersis Christi fidelibus, ad quos literæ istæ peruenerint, salutem
& apostolicam benedictionem.*

NVNQVAM melius superni Iudicis ira pacatur, quam cum ex mandato ipsius carnalia in nobis desideria extinguuntur. Proinde quia Hierosolymitanæ terræ discrimen, quod irruentibus Sarracenis nuper euenit, ex peccato maxime habitatorum terræ, & totius populi Christiani accidisse non dubitamus, nos de fratrum nostrorum communi consilio, multis episcopis approbantibus, statuimus vt omnes vsque ad quinquennium, saltem per omnes sextas ferias, in cibo quadragesimali ieiuent; & Missa, vbi cantanda fuerit, ad Nonam canteatur: quod ab aduentu Domini vsque ad natale Domini statuimus obseruandum: feria vero quarta & sabba-

Concil. Tom. 28.

C

to omnes indifferenter, qui bene valent, a carnibus abstineant. Nos autem & fratres nostri in secunda quoque feria nobis & familiis nostris esum carnis interdiximus, nisi forte aut infirmitas, aut magna solennitas, vel alia euidens causa visa fuerit impedire; sperantes quod sic nobis ignoscet Dominus, & relinquet post se benedictionem. Hoc igitur adeo statuimus obseruandum, vt quicumque transgressor extiterit, quasi præuaricator quadragesimalis ieiunii habeatur. Datum Ferrariæ quarto Kalendas Nouembris.

Hæc Gregorius. Qui eodem mense adiecit alias, quibus statuta literis Urbani papæ prædecessoris, etiam non obstante eius obitu, voluit suam habere firmitatem, & robur obtinere, quæ ab eodem Rogero in annalibus Anglicis descriptæ sic se habent:

EPISTOLA III.

GREGORII PAPÆ VIII.

AD OMNES PRÆLATOS ECCLESiarVM.

Pro iustitia facienda & litibus componendis.

Gregorius episcopus seruus seruorum Dei omnibus prælatis ecclesiarum, ad quos literæ istæ peruenerint, salutem & apostolicam benedictionem.

QVONIAM ad episcoporum maxime spectat officium afflictis & laborantibus subuenire, vnumque illorum, licet deficientibus meritis nostris, Deus esse nos voluit, prospicere tenemur & volumus, ne quis ex fortuitis casibus per Romanæ visitationem ecclesiæ laboris sui, quem ad eam veniendo sustinuit, debito frustraretur effectu. Inde siquidem fuit, quod nos multorum prospicere volentes expensis, & alleuare labores, de consueta sedis apostolicæ misericordia duximus statuendum, vt literæ prædecessoris nostri domini Urbani, a tribus mensibus ante ipsius obitum destinata pro facienda iustitia & litigijs dirimendis, quæ tamen manifestum alicuius præiudicium non contineant, aut calumniam æquitatis, eundem habeant tempore nostræ administrationis effectum, quem habere, si adhuc viueret, debuissent. Cessante

igitur exceptione de mandatoris morte, perficite quod mandauit agendum, vt nemo ad nos pro excufatione huiusmodi accepta per illum iustitiam obtinendi fiducia cogatur vacuus laborare. Datum Ferraria * sexto Kalendas Nouembris.

* tertio

ODONIS
EPISCOPI PARISIENSIS
SYNODICÆ CONSTITVTIONES.

In nomine sanctæ Trinitatis incipiunt prohibitiones & præcepta obseruanda ab omnibus sacerdotibus, data a venerabili Odone Parisiensi episcopo.

CAPVT I.

De modo & tempore celebrandi Synodum.

1. *Fit Iouis in luce Synodus quæ proxima Lucæ.*

Lux Iouis hac replicat tertia pascha sequens.

IN principio Synodi, antequam cantetur, Veni creator Spiritus, quæratvr vtrum præsentcs sint abbates & sacerdotes qui tenentur Synodo interesse. Et hoc facto incipiat episcopus alta voce, Veni creator: quo finito dicantur orationes, his precibus præcedentibus, Pater noster: Et ne nos, &c. Benedicamus Patrem, &c. Post partum, &c. Latamini in Domino, &c. Fiat pax, &c. Domine exaudi orationem meam. Dominus vobiscum. Oratio, Omnipotens sempiternc Deus, qui dedisti famulis tuis, &c. Actiones nostras quæsumus Domine, &c. Deus qui salutis æternæ, &c. Propitiare quæsumus Domine nobis famulis tuis per sanctorum tuorum, quorum corpora vel reliquæ in ecclesia præsentc requiescunt, merita gloriosa, vt eorum pia intercessione ab omnibus semper protegatur aduersis. Infirmittatem nostram quæsumus Domine respice, &c. Deus a quo sancta desideria, &c. Per Dominum, &c. Finitis orationibus residebunt, & legetur lectio: qua lecta fiet sermo.

Synodus olim celebratur ex toto triduo, idque cum ceremoniis & precibus solennibus, quales fere hic describuntur, vt videre est apud Burchardum ad finem Concilii Salungustadiensis.

CAPVT II.

De eodem.

1. Finito sermone licentiabit episcopus laicos & scholares, & alios clericos qui non debebunt Synodo interesse. Hoc facto legantur præcepta Synodi.

2. His expletis, dicantur capitula quæ sunt addenda, & in fine districte præcipiatur vt seruentur a sacerdotibus. Deinde sequuntur preces pro necessitate locorum & personarum.

3. Districte præcipitur sacerdotibus vt ieiuni intrent Synodum: in ieiunio enim debet fieri & oratione.

4. Districte præcipitur vt induti albis & stolis intrent sacerdotes Synodum illam quæ celebratur tempore paschali: illam vero quæ fit Septembri superpellicis tantum & stolis.

5. Prohibetur sacerdotibus ne causas adducant ad Synodum, aut aliqua negotia quæ non pertinent ad quosdam, & ne sibi tunc * minuatur, cum debent Synodo interesse, prohibetur.

6. Præcipitur districtius vt omnes presbyteri, maxime curam animarum habentes, veniant ad Synodum: & si graui infirmitate detenti aut alia necessitate inuitabili venire non potuerint, suum capellanium mitant, aut clericum loco suo.

7. Præcipitur in eundo & redeundo a Synodo honeste ambulent presbyteri, & honesta quarant hospitia, vt in eis circumspecte se habeant, ne status clericorum vertatur in contemptum & opprobrium populo. Præcipimus in virtute Domini nostri & Dei, & obedientiæ, vt honor maximus & reuerentia debita singulis sacramentis sanctæ ecclesiæ præcipue a sacerdotibus & clericis exhibeantur, & vt laici similiter exhibeant in quantum sacerdotes moneant eos & exhortentur.

CAPVT III.

Capitula baptismum tangentia.

1. Baptismus cum reuerentia & honore celebretur, & cum magna cautela, sub hac forma: N. ego baptizo te, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Et caueat ma-

venam
aperiri
faciat
quispiam
ad san-
guinem
elicien-
dum præ-
textu
morbi, vt
forte cri-
mina ali-
cuius
confici-
tiaz abfo-
na Syno-
do con-
tumaciæ
nō dam-
netur.

xime in distinctione verborum & in prolatione, in quibus tota virtus consistit sacramenti & salus puerorum. Et in Romano sub eadem forma doceant frequenter sacerdotes laicos baptizare debere pueros in necessitate: patrem etiam & matrem in summa necessitate: & post inundationem ea facient sacerdotes pueris quæ solent fieri post immersionem.

2. Pro baptismo nihil omnino ante exigatur: sed post, laudabilis consuetudo exigi potest.

3. Fontes sub fera clausi custodiantur propter sortilegia. Chrisma similiter & sacrum oleum sub clauē seruetur.

4. Semper sacerdos interroget laicum diligenter, cum in necessitate baptizauerit puerum, quid dixerit & quid fecerit. Et si inuenerit laicum discrete & modo debito baptizasse, & formam verborum in Romano integre protulisse, approbet factum: sin autem non, baptizet puerum modo debito. Et hic est modus: Petre, si es baptizatus, non te baptizo, si non es baptizatus, ego baptizo te, &c.

5. Ad eleuandum paruum de fonte tres ad plus recipiantur; quod enim amplius est a malo est.

CAPVT IV.

Capitula de sacramento confirmationis.

1. Sacerdotes frequenter moneant populum ad confirmationem puerorum.

2. Post baptismum debet suscipi sacramentum confirmationis.

3. Quod si confirmandus adultus fuerit, confiteatur prius, & postea confirmetur.

4. Sæpe dicatur laicis ne expectent diu ad confirmandum pueros aduentum episcopi, sed ducant eos ad eum, nisi adesse audierint prope: & quod possint nomina mutari pueris, si velint, in confirmatione, aut si visum fuerit expedire.

5. Nullus sacerdos confirmare aut consecrare virgines præsumperit: solius episcopi est confirmare, virgines consecrare, ecclesias dedicare, ordines dare.

Capitula de sacramento altaris.

1. Summa reuerentia & honor maximus sacris altaribus exhibeatur, & maxime vbi sacrosanctum corpus Domini reſeruatur, & Miſſa celebratur.

2. Linteamina altaris & indumenta ſæpe abluantur, ad reuerentiam & præſentiam Saluatoris noſtri, & totius curiæ cæleſtis, quæ cum eo præſens adeſt quotiens Miſſa celebratur.

3. Calices, quibus infirmi communicantur, decorentur, & mundi cuſtodiantur, vt deuotius communicent infirmi.

4. Ampullulæ vini & aquæ in miniſterio altaris mundæ & integræ habeantur: ſimiliter ampullulæ chriſmatis & olei ſancti.

† Sacerdotem intelligit cum comite clerico & aliis quotquot adeunt.

5. Non permittant presbyteri diacones (comminatur episcopus eis qui hoc non ſeruant) deferre infirmis ſacrosanctum corpus Domini, niſi in neceſſitate, cum ſacerdos abſens fuerit; ſed ſemper ſacerdos cum magna reuerentia & maturitate deferat in pixide eburnea bene clauſa, propter caſum, & cum lucerna præcedente, † cantantes ſeptem pſalmos pœnitentiales cum litania pro infirmo eundo & redeundo. Si longa via fuerit, addant quindecim pſalmos, & alias orationes: ſic enim debitum perſolunt infirmo, & audientes inuitant ad exhibendam Deo reuerentiam & honorem & orationem.

6. Frequenter moneantur laici, vt, vbicumque viderint deferri corpus Domini, ſtatim genua flectant tamquam Domino & Creatori ſuo, & iunctis manibus, quoaduſque tranſierit, orent.

7. In pulchriori parte altaris cum ſumma diligentia & honeſtate ſub clauē ſacrosanctum corpus Domini cuſtodiat.

8. Nulli clerico permittatur ſeruire altari male ornato, * ſeruato in maiori eccleſia, vt niſi in ſuperpellicio aut cappa clauſa.

9. Nullus bis in die Miſſam audeat celebrare, aut cum duplici introitu, niſi in magna neceſſitate.

10. Nullus antequam matutinas dixerit canonicas, &

Primam, præsumat aliqua necessitate celebrare Missam.

II. Ad horas beatæ Virginis semper tertius versus dicatur, capitulo, vt obseruat H. S. Maria mater gratiæ, & cantentur in ecclesia cum nota & deuotione, vel in regendo an cauendo.

CAPVT VI.

Capitula de confessione.

1. Sacerdotes circa confessionem maximam curam adhibeant & cautelam, scilicet vt diligenter peccata inquirent; vsitata, sigillatim; inusitata, non nisi a longe per aliquam circumstantiam, sic tamen vt ex peccatis detur materia confitendi.

2. Ad audiendum confessiones communio rem locum in ecclesia sibi eligant sacerdotes, vt communiter ab omnibus videri possint: & in locis abditis, aut extra ecclesiam, nullus recipiat confessiones, nisi in magna necessitate vel infirmitate.

3. In confessione habeat sacerdos vultum humilem, & oculos ad terram, nec aspiciat vultum confitentis (maxime mulieris) causa debiti honestatis, & patienter audiat quæ dixerit in spiritu lenitatis, & ei pro posse suo pluribus modis persuadeat vt confiteatur integre; aliter enim dicat ei nihil valere.

4. *Incestum faciens, deflorans, aut homicida,
Pontificem quæras: papam, si miseris ignem,
Sacrilagus, patris percussor, vel Sodomita,
Si percussisti clericum, Simonæ fuisi.*

5. Sacerdotes maiora referuent maioribus in confessionibus, sicut homicidia, sacrilegia, peccata contra naturam, incestum, & supra virginum, iniectiones manuum in parentes, vota fracta, & huiusmodi.

6. Sunt tria in quibus nullus habet potestatem absoluen- di, nisi dominus papa veleius vicarius, nisi in necessitate; scilicet in iniectione manuum in clericos vel quosuis re- ligiosos, in incendio, per quam sententiam sunt vocati simoniaci: nihilo minus tamen talium rei remittendi ad episcopum.

7. In dubiis semper confessor consulat episcopum aut sa- pientes viros, nisi ex necessitate; quorum consilio certi-

24 OTHONIS EPISCOPI PARISIENSIS

ficatus, soluat securius aut liget, maxime praelatos suos.

8. Audita confessione, semper confessor interroget confitentem si velit abstinere ab omni mortali; aliter vero non absoluat eum, nec iniungat ei poenitentiam, ne inde confidat: sed moneat ut iterum faciat quidquid boni poterit, ut Deus cor illius illustret ad poenitentiam.

9. In iniungendis paruis poenitentiis sibi caueant sacerdotes: secundum enim qualitatem culpae & possibilitatem confitentis debet esse qualitas poenitentiae, alioquin quod minus est requiretur ab eis.

10. *Cum furto raptus, cum fenore Simonis actus,
De sic possessis elemosyna non fit ab ipsis.*

11. In furto, rapina, usura, fraude, sibi valde caueant sacerdotes: non alias iniungant poenitentias, scilicet Missarum, elemosynarum, & huiusmodi, priusquam reddiderint: non enim tale dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

12. Nullus Missas quas iniunxerit celebret, nec tricenarium nec annuale, & pro minus nullus triennale & quinquennale.

13. Frequenter presbyteri moneant ad confessionem, & praecipue ab initio quadragesimae instanter praecipiant venire generaliter ad confessionem.

14. In confessione caueant sibi confessores, ne inquirent nomina personarum cum quibus peccauerint confitentes, sed circumstantias tantum & qualitates: & si confitens indicauerit, arguat eum confessor, & secretum illud teneat sicut confitentis peccatum.

15. Nullus ira, vel odio, vel etiam metu mortis in aliquo audeat reuelare confessionem signo vel verbo ullis, generaliter vel specialiter, ut dicendo: Ego scio quales estis. Et si reuelauerit, absque misericordia debet degradari.

16. Omnes praecipiant instituta ieiunia seruari, ut ieiunium quadragesimae, quatuor temporum, vigiliarum, nisi ex magna & rationabili causa contra fiat, & sextae feria: ex debito enim tenentur facere talia ieiunia.

CAPVT VII.

Capitula circa matrimonium.

1. Matrimonium cum honore & reuerentia celebretur,
nec

nec cum risu & ioco; nec contemnatur, etiam si secunda & tertia fiant: antequam fiat, semper tribus dominicis aut tribus festiuis diebus æque distantibus, quasi tribus edictis, perquirat sacerdos a populo sub pœna excommunicationis de legitimitate sponsi & sponsæ qui debent coniungi, & ante fidem datam de contrahendo matrimonio, & ante hæc tria edicta nullus audeat aliquo modo matrimonia celebrare.

2. Prohibeant firmiter laicis, per excommunicationem, fortilegia fieri: malefici quoque & celantes consanguinitatem & alia impedimenta matrimonii, votum, ordinem, consanguinitatem, affinitatem, disparem cultum, compaternitatem, quæ tantum quatuor a matrimonio excludit personas, compatrem, commatrem, filiolum, & fratrem & sororem spirituales, scilicet, filium vel filiam patrini*.

* Hic deest
excom-
municati
publicen-
tur.

3. Nullus sacerdos audeat perficere matrimonium in casu dubio, inconsulto episcopo, sed ad eum semper referat omnes matrimonii dubietates, si opus fuerit.

4. Prohibetur districte sub pœna suspensionis ne vllus sacerdos aut capellanus exigat aliquid ante benedictionem nuptialem, siue pro testimonio ferendo, siue pro matrimonio celebrando, occasione ferculorum quæ debentur pro nuptiis: celebrato autem matrimonio recipiat fercula sua, & exigat, si necesse fuerit, sicuti consuetum est.

5. Prohibeat sacerdos in ecclesia publice sub excommunicatione ne alter coniugum transeat ad religionem, aut recipiatur nisi per episcopum.

CAPVT VIII.

De sacramento extremæ vnctionis.

1. Cum reuerentia deferatur oleum sanctum ad infirmos, & eos vngant sacerdotes cum magno honore & orationum celebritate quæ ad hoc sunt ordinatæ, & nihil inde penitus exigatur, siue a paupere, siue a diuite: sed si quid gratis datum fuerit, gratis accipiant.

Infirmi
quomodo
visitandi &
admonendi
sunt vide
Concilium
Nannetense
cap. 4.

2. Ad sacramentum extremæ vnctionis moneant populum sacerdotes, non tantum diuites & senes, sed pauperes & iuuenes omnes a tempore discretionis, maxime a

Concil. Tom. 28.

D

quatuordecim annis & supra, & ad omnes communiter, vt se paratos exhibeant, cum necesse fuerit.

3. Doceant frequenter populum huiusmodi sacramentum licite iterari, & saepe recipi, scilicet in qualibet magna infirmitate vnde metus est mortis: & post susceptum licite reuerti ad opus coniugale eum qui conualuerit de infirmitate.

4. Librum qui dicitur Manualis habeant singuli sacerdotes parochiales, vbi continetur ordo seruitii extremæ vnctionis, catechismi, baptismi, & huiusmodi.

5. Habeant singuli Canones pœnitentiales, & ordinarium officium ecclesiæ, secundum vsum & modum qui seruatur in ecclesia maiori.

6. Moneantur sacerdotes ne testamenta sua ordinent per manum laicalem, & ipsi frequenter prohibeant laicis ne sua testamenta faciant sine præsentia sacerdotis, dicat episcopus quod non faciant eis in vnum.

Locus hic
corruptus
est, & deest
quidpiam.

Hic incipiunt communia præcepta synodalia.

1. Præcipitur sacerdotibus vt omnes redditus & possessiones ecclesiæ scribant in missalibus suis, & prohibetur penitus presbyteris & parochianis, ne de his quæ sunt ecclesiæ aut presbyteri alienent ab ecclesia, nisi per consilium episcopi.

2. Prohibetur districte ne pro interragio corpus sepeliri differatur, sed post sepulturam exigant laudabiles consuetudines. Idem dicimus de similibus.

3. Quicumque reedificauerit in cœmeterio excommunicetur, si principalis pars domus per se ceciderit.

4. Tribus diebus continuis vocetur excommunicandus, & nisi ad iustitiam se obtulerit, & fidem dederit quod veniet ad diem sibi assignatam, ac diem aduersario nuntiauerit, excommunicetur: & excommunicatus nullo modo absoluatur, nisi a maiori, præterquam in articulo mortis, & tunc tamen data cautione, quod stabit iudicio ecclesiæ.

5. Presbyteri super citationibus faciendis credant his qui dederint fidem: sed super excommunicationibus faciendis non credant sine literis. Sententias audacter ferant, latas districte seruent, vt citius quam sententiæ

deficiant, nemini parcentes, aut timore, aut amore, nec pro absolutis eos habeant, nisi eis bene constiterit.

6. Mortuæ in partu scindantur, si infans credatur viuere; tamen si bene constiterit de morte earum.

7. Sacerdotes audito parochianorum suorum obitu, statim absoluant eos cum psalmis pro defunctis, & collecta.

8. Item inhihetur ne faciant designationes ecclesiarum in manu abbatum, vel quorumlibet patronorum, sed in manu episcopi vel prælati sui.

9. Non permittantur prædicatores super arcas celebrare, nec pulsare campanas per vicos, nec loqui in ecclesiis, nec præsentare reliquias, sed tantum deferant ferenda, & sacerdotes pro illis loquantur.

10. Exhortentur populum semper presbyteri ad dicendam orationem dominicam, & Credo in Deum, & salutationem beatæ Virginis.

11. Moneant semper populum, & maxime mulieres, ne faciant vota sua, nisi cum magna deliberatione, & assensu virorum, & consilio sacerdotum.

12. Nullus sacerdos vel capellanus teneat in domo sua aliqua occasione mulierem, nisi sit mater aut soror, aut talis de qua visum sit episcopo quod careat omni suspicionem inhonestam.

13. Prohibetur penitus vniuersis sacerdotibus ludere cum decijs, & interesse spectaculis, vel choreis assistere, & intrare tabernas causa potandi, & sine amictu, scilicet cappa vel pallio vel superpelliceo, & comite clerico vel laico intrare domos alienas, aut discurrere per vicos & plateas, & ne habeant cappas alatas & vestes inordinatas omnino prohibetur.

14. Nullus clericus vel regularis accipiat decimam de manu laici, nisi per manum episcopi.

15. Nullus clericus fideiubeat Iudæo vel feneratori, nec obliget pro pignore aliquo modo ornamenta ecclesiæ vel libros Iudæo.

16. Nullus recipiatur ad prædicandum, nisi sit authentica persona, vel ab episcopo vel archidiacono missus.

17. Nullus clericus faciat iusiurandum, antequam fuerit episcopo præsentatus.

18. Frequenter moneantur laici, vt non retineant deci-

28 O DONIS EPISCOPI PARISIENSIS

mas quas in periculum animarum suarum retinent.

19. Nullus clericus potest sibi retinere decimas iure hereditario possessas, sed auctoritate episcopi possunt clerici fructus recipere, ita tamen quod semper laborent, & quod ad ecclesiam reuertantur.

20. Die dominica præcedenti Synodum sacerdotes, qui capellanos non habent in suis parochiis, semper inquirant publice in ecclesia si qui sint infirmi in parochia, & tertia sequenti die visitent eos, si aliqui fuerint infirmi, etiam non requisiti, & faciant quidquid fuerit ad salutem animarum, ne mora, quam facturi sunt in Synodo, fiat occasio periculi: eorum nihilo minus tamen etiam saluti procurantes provisionem quam solent facere per capellanos vicinos qui remanent & diaconos proprios.

21. Sacerdotes die octauo semper renouent sacramenta ad fontem benedictum oleo & chrismate, & sanctam eucharistiam, ne vetustate aliqui ad indeuotionem moueri valeant aut errorem.

L. 16. 22.

22. Si negligentia euenerit, vt, perlecto canone & perfecta consecratione, nec vinum nec aqua reperiat in calice, debet statim infundi vtrumque, & sacerdos reiterabit consecrationem ab illo loco canonis, *Simili modo posteaquam cœnatum est*, vsque ad finem: ita tamen vt illas duas cruces omittat, quas singulariter fecit super panem. Quod si de simplici vino vel de aqua sine vino fiat consecratio, vinum reputatur pro sacramento, sed aqua non reputatur: & ideo ista negligentia de aqua posita sine vino maior & maiori pœnitentia emendanda est.

23. Si quid ceciderit de sanguine Domini super corporale, rescindendum est ipsum corporale, & in loco reliquiarum obseruandum: si palla altaris inde tincta fuerit, rescindenda pars illa, & pro reliquiis seruanda. Si super infulam, casulam, vel super albam decurrat, similiter fiat. Si super quodlibet vestimentum, comburenda est pars illa, & puluis in sacrarium reponendus est: si vero in terram ceciderit, lingenda est terra: si in ipsum sanguinem musca, vel aranea, vel aliquid tale ceciderit, quia non sine vomitu & periculo corporis, est tergendus, & radendus locus ipse, siue lapis, siue lignum, siue terra, & puluis in sacrario reponendus.

• deest
lingi potest,

24. Porro si in ipsum sanguinem musca, vel aranea, vel aliquid tale ceciderit, quia non sine vomitu & periculo corporis aliquando sumi potest, igne cremandum est, & tunc sanguis Domini sumatur: illud tamen quod intus ceciderit prius debet in calice vino perfundi, & quanto cautius fieri poterit ablui, & postea super piscinam comburi, & illam abluionem sacerdos sumat. Quod si de corpore Domini super pallam altaris aliquid ceciderit, vel super quodlibet aliud vestimentum, non incidatur, sed vino abluatur, & a ministro sumatur vinum ipsum: quod si in primo datum reiicitur, prout diligentius poterit recipiat, & coniunctum cum vino in calice sumatur: sed integrum sumi non potest, eo quod ore alterius projectum est.

25. Reus autem huius negligentia, & qui cum eo participes fuerit culpa, competenti subiaceat disciplina: si autem supra lignum vel lapidem ceciderit, modus supradictus de sanguine Domini tenendus est.

26. Prohibetur sacerdotibus ne nimis festinent venire Parisios occasione Synodi, & ne magnam faciant moram sese visitando & reficiendo tam in via quam in ciuitate: quidam enim iter arripiunt a precedenti dominica, vel a die lunae summo mane, & moram faciunt vsque ad sequentem dominicam, & magnum imminet periculum salutis animarum.

27. Districte praecipitur vt quilibet sacerdos habeat in celebratione Missae, propter munditiam vestimentorum circa altare, vnum manutergium.

28. Praecipitur presbyteris, vt cum in canone Missae inceperint, *Qui pridie*, tenentes hostiam, ne eleuent eam statim nimis alte, ita quod possit videri a populo, sed quasi ante pectus detineant, donec dixerint: *Hoc est corpus meum: Math. 26.* & tunc eleuent eam, vt possit ab omnibus videri: & post talem susceptionem tam corporis quam sanguinis, & vini puri, aliquantum ab expuendo abstineant: & si abstinere non possunt, in piscinam hoc faciant suauiter & vrbane: vinum autem potius rubeum ministretur in calice, propter similitudinem albi vini cum aqua.

29. Prohibetur districte sacerdotibus ne habeant secum prolem quam in sacro ordine susceperint propter scanda-

30 O DONIS EPISCOPI PARIENSIS

lum; & ne in suis domibus habeant scaccos & aleas vel decios omnino prohibetur.

30. Prohibetur districtè sacerdotibus ne accipiant gazeras vel admodiationes, nisi de decimis, quoniam esset species negotiationis: & ne habeant in palliis suis pecias nisi blavi vel nigri coloris.

31. Similiter præcipitur presbyteris quod immobilia de bonis ecclesiæ acquisita ecclesiis suis tantummodo legent; (nam de iure aliud facere non possunt) de mobilibus vero suis rationabile faciant legatum.

32. Item præcipitur sacerdotibus ut frequenter dominicis & aliis festiuis diebus in aliqua parte sermonis proponant fideliter populo symbolum fidei, & eis diligenter distinguant articulos fidei, & in singulis confirmant populum auctoritatibus & rationibus sacræ scripturæ pro posse suo propter hæreticos.

33. Sciatis quod excommunicati sunt omnes illi in Synodo qui fidem dederunt vel acceperunt de celandis matrimoniis: & excommunicatio ista recitetur in parochiis a singulis sacerdotibus.

34. Prohibetur sacerdotibus ne habeant capellanos habentes cappas manicatas, sicut nec ipsæ personæ debent habere: præcipitur enim omnibus habentibus ecclesias ut ad singula tempora ordinum se ordinandos offerant; & hoc intelligitur in iuramento quod fecerunt.

35. Item præcipitur sacerdotibus districtissime, & sub pœna magnæ emendæ, ut custodiant præcepta synodalia quæ scripta sunt in libellis suis: quidam enim, licet iam elapsi sint tres anni ex quo prædictos libellos habuerunt, ita sunt negligentes, quod nondum habent pixidem eburneam, nec tabernaculum ubi referuetur cum honore corpus Domini, nec fontes sub clauē, nec chrisma vel oleum in aliqua capsula.

36. Prohibeant sacerdotes ne fiant choreæ, maxime in tribus locis, in ecclesiis, in cœmeteriis, & in processionibus.

37. Prohibeant sacerdotes per excommunicationem, & maxime tempore vindemiarum, singulis diebus dominicis, ne aliquis Christianus retineat apud se marchum vindemiarum quem Iudæi calcant aliquo modo, propter illam horribilem immunditiam quam in contemptum sa-

cramenti altaris faciunt: & si remanserit, detur porcis, vel expandant ad opus pro fimo.

38. Prohibeant per excommunicationem sæpe ne carnifices permittant Iudæos laniare carnes suas, nisi totum detineant Iudæi.

39. Item districte præcipitur presbyteris ne hostias, licet non sacratas, dent pueris vlllo modo, & inhietur ne celebrent sine caligis.

40. Item prohibetur districte ne sacerdotes cultellum portent cum cuspidè, nec clerici eorum.

41. Item districte prohibetur sacerdotibus ne permittant prædicare aliquos ignotos siue illiteratos, etiam extra ecclesiam, siue in viis, siue in plateis, siue in aliis locis parochiæ suæ: & sæpe de dominicis diebus sacerdotes moneant, & etiam sub pœna excommunicationis inhibeat parochianis suis, ne tales audiant propter pericula hæresum & errorum quos seminant.

42. Item districte præcipitur presbyteris quod moneant parochianos suos & parochianas, quod prouideant ecclesiæ Parisiensi, quæ multum indiget albis, & stolis, & toallis, & huiusmodi.

43. Item moneant solícite & assidue parochianos suos, vt in Albigenes hæreticos se accingant, & iterum eandem habebunt indulgentiam quam alias habuerunt.

44. Item moneant presbyteri sub pœna excommunicationis omnes illos qui crucem habuerunt, & votum suum non sunt profecuti, quod crucem suam & proponant resumere, & portent.

45. Item præcipitur omnibus presbyteris, quod excommunicent in generali omnes illos qui fecerunt conspirationes contra presbyteros suos, vel contra ecclesias suas.

46. Item præcipitur presbyteris, vt cum aliquis confiteatur eis se fidem dedisse alicui mulieri de matrimonio contrahendo cum ea, & post fidem datam cognouit eam, non dent ei licentiam contrahendi cum alia, quoniam sequens carnalis copula cum illa cui fidem dedit matrimonium confirmauit.

47. Item districte præcipitur presbyteris & sub excommunicatione ne aliquos matrimonio clandestino coniungant vel benedicant.

32 ODONIS EPISCOPI PARIS. CONSTIT.

48. Item excommunicentur omnes illi qui faciunt se coniungi clandestine, aut benedici, & omnes illi qui interesse præsumunt sacerdotes.

49. Item præcipitur presbyteris vt, quotiens dubium erit quando aliqua ieiunia vel processiones institutæ fieri debent, sicut in festo sancto sancti Marci, petant a decano loci, & sine eius consilio ea facere non præsumant.

50. Item præcipitur presbyteris vt, quando mulieres post puerperium veniunt ad purificationem, dent eis tantummodo panem benedictum, & corpus Domini eis nullo modo propinent, nisi expresse petant, & prius confessæ fuerint.

51. Item moneant presbyteri parochianos suos in confessionibus & in prædicationibus suis vt saltem semel in anno peregrinando visitent ecclesiam Parisiensem.

52. Præcipitur districte omnibus presbyteris vt pro domino rege faciant specialem commemorationem, quando poterunt.

53. Item præcipitur presbyteris quod singuli scribant nomina parochianorum suorum confratrum ecclesiæ Parisiensis, & etiam scribant pro quanto quilibet est confrater.

54. Item præcipitur presbyteris, ne recipiant capellanos sine conscientia episcopi vel archidiaconi.

55. Item præcipitur presbyteris quod nihil exigant a parochianis suis, eo quod testimonium dant pro eis, quando debent matrimonium contrahere.

56. Item prohibetur districte, ne diaconi vlllo modo audiant confessiones, nisi in arctissima necessitate; claves enim non habent, nec possunt absoluerè.

57. Præcipimus omnibus decanis quod inquirent de cetero, & in scriptum redigant nomina omnium presbyterorum, qui in decanatibus suis decedent, eaque deferant ad Synodum recitanda, vt oremus pro eis, & moneantur singuli presbyteri vt faciant seruitium speciale: hoc enim libentissime debent facere, quia, cum decesserint, fiet similiter pro eis.

58. Item districte præcipitur presbyteris omnibus quod excommunicent ter in anno, scilicet in pascha, in natiuitate Domini, & in festo ecclesiæ, omnes illos qui scienter
celant

CLEMENTIS PAPÆ III. VITA. 33

celant feuda Parisiensia, & omnes illos qui sciunt super hoc aliquid, nisi illud reuelauerint Parisiensi episcopo, vel eius mandatario.

59. Item præcipimus singulis presbyteris quod annuatim, idque in crastino sanctæ Trinitatis, anniuersarium omnium confratrum beatæ Mariæ per totam Parisiensem diœcesim celebretur.

60. Præcipimus vt moneantur non Iudæis præstare rotas, secundum quod præceptum est, alioquin compellantur per excommunicationem.

N O T A.

* *Odonis.*] De venerabili Odone episcopo Parisiensi ex Petri Blefensis epistola centesima vigesima septima & centesima vigesima octaua hæc accipe: *Odo Henrici secundi Anglorum regis, & regis Gallorum consanguineus, inuitus ad episcopatum Parisiensem Mauricio mortuo raptus est: puer elemosynas condiebat lacrymis: adolescentem Gregorius octauus pene pari episcopis honore excepit, quem in Anglia reditum vberem habebat tribus scholasticis pauperibus dispersit deditque, ita vt pauitione sua ditaret.* Vide plura ibidem. Vixit ad annum Domini millesimum centesimum septuagesimum quintum.

ANNO
CHRISTI
1188.

VITA ET EPISTOLÆ
CLEMENTIS PAPÆ III.

CLEMENS huius nominis tertius, patria Romanus, ^{Clemens} qui Paulinus antea nominabatur, ex cardinale Prænestino anno Domini millesimo centesimo octuagesimo octauo sub Friderico imperatore, octauo Idus Ianuarii pontifex factus est. Qui statim indictam a prædecessore expeditionem ad terram sanctam promouere, eamque ad effectum ducere laborauit, & indulgentiam confirmauit, statuens quod quicumque ea de causâ sacram crucem susceperit, de omnibus peccatis, de quibus poenitens confessus fuerit, auctoritate Dei & sanctorum apostolorum Petri & Pauli esset liber & absolutus. Hæc Rogerus: recensens etiam pro terra sancta recuperanda certam formulam precum ab eodem pontifice per singulos dies præscriptam. Cum senatu Romano conditioni-

Concil. Tom. 28.

E